

Motala kommun

Förslag till planprogram för Bromma, Kårsby och Djurkälla i Motala kommun

Rubricerat planprogram har översänts till Länsstyrelsen för samråd enligt 5 kap 11 § plan- och bygglagen (PBL 2010:900). Handlingarna utgörs av Planprogram (2019-12-17) och Miljökonsekvensbeskrivning (2019-11-19) samt flera utredningar exempelvis naturvärdesinventeringar, trafikbullerutredning, kulturhistoriska planeringsunderlag och geotekniska utredningar.

Planprogrammets syfte är att utreda förutsättningarna och sätta ramar för framtida tätortsutbyggnad av Motala stad till Bromma, Kårsby och Djurkälla nordväst om Motala. Särskilt fokus i planprogrammet läggs på hantering av vatten och spillvatten samt skydd av värdefulla miljöer.

Planområdet pekar ut områden för exploatering av bostäder samt områden som är viktiga att bevara ur naturvårds- och kulturmiljösynpunkt.

Länsstyrelsens samlade bedömning

Länsstyrelsen anser att det är viktigt att området byggs ut sammanhängande med anledning av att jordbruksmark tas i anspråk samt att riksintresset Vättern med öar och strandområden tillåter att sammanhängande tätortsutveckling sker. Länsstyrelsen är positiv till att kommunen arbetar för att utöka VA-området för Motala för att garantera vattenkvaliteten i Vättern.

Prövningsgrunder enligt PBL 11 kap. 10§

Riksintressen

Planområdet berörs av flera riksintressen vilka beskrivs korrekt i planhandlingen tillsammans med beskrivning av hur riksintressena skyddas. Riksintressena för yrkesfiske och totalförvar bedöms av Länsstyrelsen att vara utan större påverkan av planen.

Riksintresse för rörligt friluftsliv – Vättern med öar och strandområden

Planområdets ligger inom riksintresseområdet Vättern med öar och strandområden enligt 4 kap 2§ Miljöbalken, Turism- och rörligt friluftsliv. Länsstyrelsen anser att det är möjligt att arbeta för tätortsutveckling inom planområdet. Länsstyrelsen understryker dock vikten av att exploatering och utbyggnad sker så att det tydligt framgår att Motala växer sammanhängande inom planområdet.

Riksintresse naturvård – Djurkällaplatån och Vättern

Djurkällaplatån är ett mycket stort grusområde med storslagna geologiska former som deltaplan, dödisgröpar, getryggsformade åsar och åsnät som ingår i den mellansvenska israndzonen. Naturvärdena kommer att bestå om området undantas från ingrepp som exempelvis täkt, anläggningar och bebyggelse. Länsstyrelsen finner det dock möjligt att i detaljplan utreda förutsättningarna för enstaka bebyggelse norr om Lemundavägen med stöd av översiktsplan 2006.

Planförslaget hanterar naturvårdens riksintresse Vättern på ett tillfredsställande sätt och bedöms bidra till att riksintressets värde består.

Riksintresse kommunikationer – Riksväg 50

Utbyggnad av planområdet påverkar riksväg 50 med behov av ny trafikplats enligt Motala kommuns planering. Länsstyrelsen anser att det är möjligt att skapa ny trafikplats utan att negativt påverka riksintresset.

Trafikverkets yttrande bifogas.

Natura 2000

Kommunen har i sitt planförslag undvikit åtgärder som riskerar att kräva Natura 2000-prövning. Länsstyrelsen är positiva till detta och informerar samtidigt om att förändringar i detaljplaneskedet kan göra att Natura 2000-tillstånd krävs.

Miljö kvalitetsnormer

Länsstyrelsen konstaterar att en dagvattenutredning genomförts där det bland annat framkommer att dagvattnet måste fördröjas och/eller avledas trögt i all nybebyggelse i området. Det föreslås även att vidare utredningar kring dagvattnet genomförs i detaljplaneskedet.

Länsstyrelsen delar denna bedömning och förutsätter att frågorna kring dagvattenhanteringen i största möjliga utsträckning behandlas på ett övergripande sätt för att få en effektiv och rationell hantering av dagvattnet. I utredningen framgår vidare att det från parkeringsytor och båtupplag finns reningsbehov och detta dagvatten föreslås ledas till lokal åtgärd för rening, en bedömning som Länsstyrelsen delar.

Länsstyrelsen ser det som angeläget att det i kommande detaljplaner reserveras mark för den fördröjning som är nödvändig.

I Motala kommuns dagvattenpolicy hänvisas till Göteborgs riktlinjer men Länsstyrelsen anser, i likhet med utredningen, att Storm Tacs riktvärden bör eftersträvas. Detta bland annat mot bakgrund av Vätterns status som näringsfattig och med lång omsättningstid.

Kärsbyån bedöms vara mest känslig för ökad grumling och den planerade byggnationen bedöms minska mängden sediment i ån och det är av vikt att flödet begränsas så långt möjligt.

Länsstyrelsen anser att det är positivt att kommunen planerar att utöka det kommunala VA-området inom planområdet. Anslutning av fastigheterna bedöms enligt planprogrammet medföra en minskad negativ påverkan på vattenförekomsten Vättern. Det framgår att Motalas Miljö- och hälsoskydds-enhet förespråkar att kommunalt vatten och spillvatten byggs ut i stora delar av programområdet. Länsstyrelsen anser vidare att de befintliga fastigheter inom

planområdet som inte är anslutna till kommunalt VA, liksom alla nya bör anslutas till kommunalt vatten och spillvatten särskilt med anledning av Vätterns status som dricksvattentäkt.

Strandskydd

Länstyrelsen anser att förutsättningarna för strandskyddet redovisas på ett utförligt och bra sätt. Planprogrammet värnar strandskyddade område vilket är mycket positivt med tanke på områdets naturvärden och värde för friluftslivet.

Ett medskick till kommande planprocesser är att strandskyddet inte alltid behöver upphävas för åtgärder som ska utföras inom strandskyddade områden. Handlingarna behöver även ses över gällande vilket strandskydd som återinträder vid framtida planläggning eftersom olika siffror redovisas på olika ställen i planhandlingen. Gällande strandskyddet redovisar miljökonsekvensbeskrivningen planeringsförutsättningarna men dokumentet saknar en bedömning av hur strandskyddet påverkas av planförslaget.

Grundvatten

Det aktuella planområdet är beläget inom 2 grundvattenförekomster vilka båda bedöms ha god kemisk och kvantitativ status. Länstyrelsen bedömer att planprogrammet bör kunna genomföras utan risk för att grundvattenförekomsternas status försämras.

Hälsa och säkerhet, risk för olyckor, översvämning och erosion

Buller

Av den trafikbullerberäkning som utförts för planprogrammet framgår att med avseende på krav på uteplats får större delen av programområdet ekvivalenta ljudnivåer under 50 dB(A). Det framgår att även riktvärden med avseende på maximal ljudnivå klaras för merparten av programområdet.

Det konstateras att en bullerskyddad miljö utan svårigheter kan uppnås i större delen av planområdet. I de delar som är mer bullerutsatta, finns möjligheter att med bullerreducerande åtgärder och byggnadernas disponering och orientering ändå uppnå en fullgod miljö från bullersynpunkt. Länstyrelsen förutsätter att mer detaljerade beskrivningar kring byggnaders utformning och uteplatsers placering tas fram i samband med detaljplanläggningen. Det är även av vikt att tillräckliga ytor säkerställs för placering av eventuella bullerskydd.

Förorenade områden

Länstyrelsen anser att kommunens information kring förekommande markföroreningar inklusive hur de skall tas om hand är väl hanterat, även om en djupare insats kring frågorna skjuts fram till detaljplaneskedet.

Inom delområde 2 är två av objekten, kvarn och handelsträdgård belägna, men här planeras ingen exploatering. Där känns hanteringen av föroreningarna ok och riskerna är sannolikt inte särskilt stora för omfattande problematik.

Länstyrelsen uppmanar kommunen att inte skjuta upp arbetet med att utreda deponin till detaljplaneskedet. Deponin är en tidigare industrieponi och även om det finns en tidigare provtagning så är den så gammal att det är tveksamt om resultaten är tillförlitliga idag. Provtagningen genomfördes 1984 och kontroll genomfördes då inte av många föroreningar som kontrolleras enligt dagens standard. Länstyrelsen anser att kommunen åtminstone bör

göra en MIFO fas 1-inventering för att ta reda på mer om innehållet i deponin innan detaljplaneläggning. I samband med djupare utredningar kring deponin så behöver även miljökonsekvensbeskrivningen beskriva spridningsrisker från deponin.

Råd enligt 2 kap. PBL

Förhållande till ÖP

Motala kommuns gällande översiktsplan antogs 2006. I den pekade områdena Kårsby och Bromma ut som möjliga områden för sammanhängande tätortsbebyggelse med Motala stad. Detta genom ny småhusbebyggelse och komplettering med utökade byggrätter för fritidsbebyggelse. Länsstyrelsen bedömer att planförslaget ligger i linje med avsikten i gällande översiktsplan.

Naturmiljö

Länsstyrelsen anser att planprogrammet samlar och redogör för de förkommande naturvärdena och anpassar förslagen till exploatering till det. Kommunen har gjort ett grundligt jobb vad gäller att inhämta ny och sammanställa befintlig kunskap kring natur och friluftsliv. Kommunen visar att den ser naturvärden och friluftsliv som en resurs som är viktigt att bevara och stärka i området. Länsstyrelsen anser att det är glädjande att kommunen på detta vis främjar en mer hållbar samhällsutveckling. Planförslaget hanterar också landskapsbilden och grönstråk på ett bra sätt och redovisar det tydligt.

Länsstyrelsen uppmanar kommunen att prioritera inrättande av naturreservat för att stärka skyddet för Bromma skog och Kårsbyån och de många rödlistade arter som lever inom området.

Strandområdena är bra hanterade och hänsyn har tagits både för Vättern och för Kårsbyån. Vad gäller anläggandet av bryggor vill Länsstyrelsen uppmärksamma kommunen på att det ofta inte behövs tillstånd för vattenverksamhet utan kan räcka med att göra en anmälan om vattenverksamhet.

I området längs Riksväg 50 så är naturvärdena bra redovisade, men det är oklart hur hänsyn ska tas till dem. Det är positivt att förskolan i område 5 planeras med ett läge nära skogen som kan vara till glädje för barnens lärande och kontakt med naturen.

I område 10 är det viktigt att skogsridåns koppling från Djurkällaplatån och vidare mot Vättern består och att framtida exploatering anpassas för att bibehålla skogens funktion som spridningskorridor.

Lantbruk och jordbruksmark

Enligt miljöbalken 3 kap 4 § får brukningsvärd jordbruksmark tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Motala kommun har beskrivit alternativ exploatering i Bromma skog, men med hänsyn till den mängd brukningsvärd jordbruksmark som planeras att tas i anspråk anser Länsstyrelsen att Motala kommun ska presentera andra alternativa lokaliseringar. Om inga alternativa lokaliseringar finns så behöver det framgå.

Programmet omfattar, om man räknar med Lemundavägen, ca 75 ha åkermark samt ca 5 ha betesmark. Åkermarken hör avkastningsmässigt inte till länets allra bästa. Men brukningsvärde påverkas också starkt av arrondering. Åkermarken i området är i allt väsentligt

välarronderad. Som ett exempel så befinner sig en stor del, ca 45 ha, av berörd åkermark inom jordbruksblock som är ca 5 ha eller större. Att åkermark normalt används med monokulturgöröror är inget godtagbart skäl att frångå miljöbalkens skydd emot exploatering.

Det är värdefullt att programmet presenterar en etappläggning av eventuell ny bebyggelse. Att exploatera den 12 ha stora åkern vid Djurkälla tidigt i tätortsutvecklingen (etapp 2) är tveksamt ur lantbruksperspektiv.

Befintlig djurhållning redovisas på ett förtjänstfullt sätt. Programmet hanterar också aspekter på samexistens av hästhållning och eventuellt tillkommande bostäder med tillbörlig försiktighet för att förebygga olägenheter, hälsorisker och konflikter.

För flera av lantgårdarna pekas i programmet på behovet av intilliggande foderproducerande mark för att verksamheten ska kunna fortsätta i fungerande enheter. För att hästarna ska kunna hållas i förenlighet med djurskyddslagen krävs självklart också tillräckligt med hagar och rastfällor på mark med lämplig beskaffenhet.

Med tanke på kombinationen av omfattande hästhållning och landskapets höga rekreativa kvaliteter kunde programmet innehålla mer planering av lämpliga ridvägar och ev anslutning till ridleder samt förslag på hur dessa kan kombineras med andra vägar och stråk av olika slag.

Kulturmiljö

Riksintresset för kulturmiljövård berörs inte. Övriga kulturhistoriskt viktiga miljöer som Bromma gård, Djurkälla by och Kårsby gård har behandlats i miljökonsekvensbeskrivningen.

MKB-samrådshandling 2019-11-19 ger rekommendationer på s 37 och vidare som bör följas. Den samlade bedömningen anger att programmet får måttliga konsekvenser för kulturmiljön. Länsstyrelsen anser att kulturmiljön har beaktats i programmet. Det är önskvärt om konsekvenserna ytterligare kan minskas så att kulturmiljöaspekterna ytterligare kan tillgodoses t ex vad gäller det öppna odlingslandskapet i närheten av gårdsmiljöerna.

Motala kommun har låtit göra ett kulturhistoriskt planeringsunderlag, detta gjordes av RAÄ UV Öst 2008, se PM 2008:4, information tagna från dessa kan behöva uppdateras. Vidare har för området Bromma Kårsby och Djurkälla en arkeologisk utredning etapp 1 genomförts år 2018, se rapport 2018:99. Denna visar på att det finns tio presumtiva fornlämningsområden, så kallade boplatsslägen, dessa behöver utredas vidare i en arkeologisk etapp 2 för Länsstyrelsen ska kunna avgöra om de utgör fornlämningar eller inte. Om de är fornlämningar kommer de också behöva avgränsa och eventuellt borttas innan en exploatering kan göras. Arkeologerna har vidare bedömt att ytterligare åtta lämningar som var kända sedan tidigare behöver utredas vidare. Utöver dessa finns ett antal kända fornlämningar som kommer behöva förundersökas innan vidare beslut om dem kan tas.

Utifrån den arkeologiska utredningen ser Länsstyrelsen att det finns ett 20-tal platser inom planprogramsområdet som innehåller osäkerheter i form av att platser pekats ut som potentiella fornlämningar samt att det finns fornlämningar som behöver avgränsas geografiskt genom förundersökningar. Innan kunskapen om dessa lämningarnas storlek och komplexitet är känd är det svårt att bedöma såväl påverkan som vilka arkeologiska behov som föreligger i stora delar av området.

Länsstyrelsen vill också framhålla att handlingen bör uppdateras utifrån att Riksantikvarieämbetet förändrat strukturen på fornlämnings-nummer (RAÄ-nummer) till så

kallade L-nummer (LXXXX:XXXX). Kommunen bör uppdatera till dessa beteckningar, för mer information se den digitala databasen Fornsök (<https://app.raa.se/open/fornsok/>).

Klimatanpassning

Länsstyrelsen anser att Motala kommun har gjort bra utredningar kring klimatanpassning för planprogrammet. Mer detaljerade utredningar kommer som kommunen beskriver att behövas i detaljplaneskedet.

Länsstyrelsen är positiv till att rinnvägar och lågpunkter finns utmärkta på karta i planbeskrivningen och uppmuntrar att planeringen i tidigt skede utgår från rinnvägar och lågpunkter för beskrivning av bebyggelse och åtgärdsplatser.

Det är oklart vilka regnmängder som avses i skyfallskarteringen. Länsstyrelsen förutsätter att det är 100-årsregn.

Energiushållning

Uppvärmningen av befintliga hus sker idag med enskilda lösningar. Programområdet planeras inte förse med fjärrvärmeledning och orsaken uppges vara att befintliga fjärrvärmeledningar ej finns inom skäligen närhet. Länsstyrelsen vill i detta sammanhang hänvisa till Energi- och Klimatstrategin som tagits fram för Östergötland. Av denna framkommer bland annat vikten av att i ett tidigt skede integrera solenergiproduktion vid nybyggnation samt att nybyggnation görs energi- och klimateffektivt. Länsstyrelsen anser mot bakgrund av detta att kommunen bör klarlägga vad som anses som "skäligen närhet" samt hur kommunen avser förhålla sig till den aktuella strategin i samband med den kommande detaljplanläggningen.

För att möjliggöra ett energieffektivt resande så är det viktigt att gång- och cykelvägar som är tydligt sammankopplade med cykelstrukturen i övriga Motala finns när de nya områdena är färdigställda. De nya områdena behöver även enkelt tillgänglig kollektivtrafik. Länsstyrelsen uppmuntrar kommunen att överväga behovet av att möjliggöra för etablering av infrastruktur för laddplatser för eldrivna fordon.

Trafikfrågor

Länsstyrelsen anser att det är viktigt att tydliga gång- och cykelmöjligheter finns i ett tidigt skede av exploatering för att uppmuntra hållbart resande från de nya områdena. Länsstyrelsen bedömer att det finns risk att området kommer att vara svårt att kollektivtrafikförsörja på ett effektivt sätt och uppmuntrar kommunen till dialog med Östgötatrafiken.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av samhällsbyggnadsdirektör Jan Persson med samhällsplanerare Jonas Nygren som föredragande. I den slutliga handläggningen medverkade också Anders Eliasson Lantbrukskonsulent, Ulrika Larsson, Naturvårdshandläggare, Caroline Rydholm, Handläggare Klimatanpassning, Magnus Reuter Dahl, Antikvarie, Eva Nyström Tagesson, Antikvarie, Göran Thunberg, Miljöskyddshandläggare samt Robert Wenemark, Handläggare skydd mot olyckor.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa hittar du på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Bilaga för kännedom:

Kopia av yttrande till Länsstyrelsen från Trafikverket, daterat 2020-03-05

Kopia till:

Trafikverket